

Věc C-285/23 [Linte]ⁱ

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora**

Datum doručení:

3. května 2023

Předkládající soud:

Ekonomisko lietu tiesa (Lotyšsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

21. dubna 2023

Trestní řízení proti:

A

B

C

Z

F

AS Latgales Invest Holding

SIA METEOR HOLDING

METEOR Kettenfabrik GmbH

SIA Tool Industry

AS Ditton pievadkēžu rūpnīca

Za přítomnosti:

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

ⁱ Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

Předmět původního řízení

Trestní řízení, v němž vzniká možnost obviněné osoby účastnit se jednání konaného v rámci trestního řízení prostřednictvím videokonference z jiného členského státu

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

V souladu s článkem 267 SFEU se žádá o výklad některých ustanovení unijního práva s cílem objasnit, (i) zda lze možnost využití videokonference, která je stanovena v čl. 24 odst. 1 směrnice 2014/41/EU pro výslech obviněné osoby, využít také k zajištění účasti obviněné osoby na trestním řízení obecně; (ii) zda jsou v takovém případě zaručena práva obviněné osoby stanovená v čl. 8 odst. 1 směrnice (EU) 2016/343; (iii) zda je taková účast obviněné osoby na trestním řízení rovnocenná její fyzické přítomnosti na jednání; a v případě kladné odpovědi na výše uvedené, (iv) zda lze videokonferenci uskutečnit pouze prostřednictvím příslušných orgánů členského státu; a v případě záporné odpovědi na výše uvedené, (v) zda může soud za tímto účelem přímo kontaktovat uvedenou obviněnou osobu, která se nachází v jiném členském státě; jakož i (vi) zda je v prostoru svobody, bezpečnosti a práva Unie dovoleno uskutečnit videokonferenci v členském státě bez zásahu příslušných orgánů členského státu.

Předběžné otázky

- 1) Musí být čl. 24 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech vykládán v tom smyslu, že účast obviněné osoby prostřednictvím videokonference zahrnuje i účast obviněné osoby na trestním řízení v jiném členském státě prostřednictvím videokonference z členského státu jejího bydliště?
- 2) Musí být čl. 8 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, vykládán v tom smyslu, že právo obviněné osoby účastnit se ústního jednání může být zaručeno i účastí obviněné osoby na trestním řízení probíhajícím v jiném členském státě prostřednictvím videokonference z členského státu jejího bydliště?
- 3) Představuje účast obviněné osoby na soudním jednání ve věci probíhající v jiném členském státě prostřednictvím videokonference z členského státu jejího bydliště její fyzickou přítomnost na jednání před soudem členského státu, u něhož je věc projednávána?
- 4) V případě kladné odpovědi na první nebo druhou předběžnou otázku, může být videokonference organizována pouze prostřednictvím příslušných orgánů členského státu?

5) V případě záporné odpovědi na čtvrtou předběžnou otázku, může soud členského státu, u něhož je věc projednávána, komunikovat přímo s obviněnou osobou, která se nachází v jiném členském státě, a zaslat jí odkaz pro připojení k videokonferenci?

6) Není pořádání videokonferencí bez zprostředkování příslušnými orgány členského státu neslučitelné se zachováním jednotného prostoru svobody, bezpečnosti a práva Unie?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech, jejíž čl. 24 odst. 1 druhý pododstavec stanoví následující: „Vydávající orgán může rovněž vydat evropský vyšetřovací příkaz za účelem provedení výslechu podezřelé nebo obviněné osoby prostřednictvím videokonference nebo jiného audiovizuálního přenosu.“

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, v čl. 8 odst. 1 stanoví následující: „Členské státy zajistí, aby podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být ve vlastní věci přítomna při řízení před soudem.“

Judikatura Soudního dvora citovaná předkládajícím soudem

Rozsudek ze dne 6. prosince 2018, IK (Výkon doplňujícího trestu), C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, body 34 a 35

Ustanovení mezinárodního práva citovaná předkládajícím soudem

Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie: články 5 a 10

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod: článek 6

Druhý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních ze dne 20. dubna 1959

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Článek 463 Kriminālprocesa likums (trestní řád):

„(1) Účast obviněné osoby na trestním řízení je povinná.

(2) Pokud se obviněná osoba k jednání nedostaví, trestní řízení se odročí.

[...]

Článek 464 trestního řádu:

„(1) Soud může projednat trestní věc týkající se přečinu, méně závažného trestného činu nebo trestného činu, za který lze uložit trest odnětí svobody až na pět let, bez účasti obviněné osoby, jestliže se obviněná osoba opakovaně bez závažného důvodu nedostaví k jednání nebo jestliže požádala soudu, aby trestní řízení bylo projednáno bez její účasti.

[...]

(3) Trestní řízení, v němž je více obviněných osob, může být projednáno bez účasti některé z obviněných osob, jsou-li na jednání přezkoumávána obvinění vznesená proti jiným obviněným osobám, za předpokladu, že účast této obviněné osoby na jednání není nezbytná a že tato obviněná osoba oznámila soudu, že si nepřeje účastnit se dotyčného jednání.“

Článek 465 trestního řádu:

(1) Soud může projednat trestní řízení bez přítomnosti obviněné osoby (*in absentia*) v některém z následujících případů:

[...]

2) pokud je obviněná osoba v zahraničí a není možné zajistit, aby se dostavila k soudu.

[...]

Článek 140 trestního řádu:

„(1) Vyžadují-li to zájmy daného trestního řízení, může osoba, která je za toto řízení odpovědná, provést procesní úkony s využitím technických prostředků (telefonická konference, videokonference).

(2) V rámci procesního úkonu, při němž jsou využity technické prostředky, musí být zaručeno, že se osoba odpovědná za předmětné řízení a osoby účastnící se procesního úkonu, nacházejí-li se na různých místech či v různých budovách, budou moci během telefonické konference vzájemně slyšet a během videokonference vzájemně slyšet i vidět.

(2)¹ V případě uvedeném v odstavci 2 tohoto článku udělí osoba odpovědná za předmětné řízení oprávnění – nebo pověří vedoucího pracovníka orgánu nacházejícího se v druhém místě provádění procesního úkonu, aby udělil oprávnění – určité osobě k tomu, aby zaručila provedení procesního úkonu v místě, kde se tato osoba nachází (dále jen „oprávněná osoba“).

[...]

(5) Oprávněná osoba ověří a potvrdí totožnost osob, které se účastní procesního úkonu, avšak nejsou přítomny v témže místě, v němž se nachází osoba odpovědná za předmětné řízení.

[...]

(7) Oprávněná osoba vydá potvrzení, v němž uvede sídlo, datum a hodinu provedení procesního úkonu, jakož i své funkce, jméno a příjmení, data identifikace a bydliště jednotlivých osob přítomných v místě provedení procesního úkonu a skutečnost, že tyto osoby obdržely upozornění v případech, kdy zákon stanoví odpovědnost za nesplnění jejich povinností. Osoby, jež toto upozornění obdržely, jej podepíší. V potvrzení se uvedou rovněž přerušení průběhu procesního úkonu a hodina ukončení tohoto úkonu. Potvrzení musí být podepsáno všemi osobami přítomnými v místě provedení procesního úkonu a předáno osobě odpovědné za předmětné řízení, která jej začlení do zápisu o procesním úkonu.

(7)¹ Ustanovení odstavců 2. ¹, 5 a 7 tohoto článku se nepoužije, pokud má osoba odpovědná za předmětné řízení možnost ujistit se prostřednictvím technických prostředků o totožnosti osob přítomných v jiných místech či v jiných budovách.

[...]

[...]“

Mezinárodní spolupráci v trestních věcech upravují zejména články 876 a 877 obsažené v části C trestního řádu, které stanoví, že v zahraničí mohou osoby odpovědné za řízení uskutečnit procesní úkon prostřednictvím příslušných zahraničních orgánů, mimo jiné tím, že tyto orgány požádají o umožnění účasti lotyšského úředníka na uskutečnění procesního úkonu nebo o uskutečnění procesního úkonu pomocí technických prostředků.

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 Předkládající soud projednává trestní věc pěti obviněných osob, včetně německého státního příslušníka s bydlištěm v Německu (dále jen „osoba A“), který je obviněn z rozsáhlého podvodu a rozsáhlého praní špinavých peněz v organizované skupině.
- 2 V současné fázi řízení je nezbytné přistoupit k časově náročnému posuzování důkazů, a proto se předpokládá, že tato věc bude posuzována během delšího časového období. Ze čtyřiceti naplánovaných jednání (která se konají jednou nebo dvakrát měsíčně) se jich uskutečnilo sedm a osoba A se zúčastnila pouze čtyř.
- 3 Vzhledem k tomu, že trestné činy přičítané osobě A jsou obzvláště závažné a že nebyly splněny podmínky uvedené v článku 465 trestního řádu pro trestní stíhání bez přítomnosti obviněné osoby (*in absentia*), je třeba dospět k závěru, že podle

článků 463 a 464 trestního řádu není možné vést trestní řízení bez účasti obviněné osoby a účast osoby A v trestní věci je povinná.

- 4 V současné době je však přítomnost osoby A u soudního řízení obzvláště zatěžující vzhledem k jejímu věku a rodinným poměrům. Konkrétně se jedná o důchodce ve věku 71 let, jehož příjem nestačí na pokrytí cestovních výdajů a který se spolu s manželkou stará o svou tchýni ve věku 92 let, která s nimi žije a vyžaduje péči z důvodu svého postižení. Osoba A nikdy nežila v Lotyšsku a nemluví lotyšsky. Za těchto okolností je nepřiměřené očekávat, že se přestěhuje do Lotyšska, aby byla přítomna celému řízení. Osoba A si však přeje účastnit se soudního řízení prostřednictvím videokonference z Německa.
- 5 Předkládající soud se pokusil zajistit tuto účast na dálku tím, že dne 2. prosince 2021 zaslal příslušnému německému orgánu evropský vyšetřovací příkaz s žádostí o zajištění účasti osoby A na jednání prostřednictvím videokonference. Tato žádost byla zamítnuta s odůvodněním, že provedení evropského vyšetřovacího příkazu není možné s tím, že taková účast není vyšetřovacím úkonem a že nebyl získán souhlas obviněné osoby, aby bylo trestní řízení vedeno tímto způsobem. Příslušný orgán nezměnil svůj názor ani poté, co byl informován o souhlasu osoby A, který vyžadoval.
- 6 Na žádost předkládajícího soudu lotyšské ministerstvo spravedlnosti konzultovalo s německým ministerstvem spravedlnosti možnosti účasti osoby A v řízení na dálku (s intervencí německých justičních orgánů nebo bez ní) v souladu s ustanoveními Druhého dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních ze dne 20. dubna 1959. Příslušný německý orgán odpověděl, že osoba A se nemůže účastnit hlavního líčení prostřednictvím videokonference, protože pro to neexistuje právní základ. Uskutečnění videokonference s obviněnou osobou v probíhajícím řízení by bylo v rozporu se základními zásadami německého práva. Podle německého práva je fyzická přítomnost obviněné osoby ve fázi hlavního líčení trestního řízení naprosto nezbytná.
- 7 Podle vysvětlení, které podalo trestní kolegium Senāts (Nejvyšší soud, Lotyšsko) ve svém rozhodnutí ze dne 4. listopadu 2021 o výkladu čl. 140 odst. 7¹ trestního řádu, je jurisdikce Lotyšské republiky omezena na tuzemsko, a proto lze postup stanovený v tomto ustanovení pro provedení videokonference použít pouze tehdy, pokud se procesní úkon koná v tuzemsku. Důkazy nacházející se na území jiného státu mohou být získány postupem stanoveným v části C trestního řádu, která je nadepsána „Mezinárodní spolupráce v trestních věcech“, tedy využitím nástroje mezinárodní justiční spolupráce.
- 8 Další čtyři obviněné osoby mají trvalé bydliště v Lotyšsku a tři z nich se účastní soudního řízení prostřednictvím videokonference. Osoba A musí být přítomna soudnímu řízení, protože se nachází v Německu a neobdržela souhlas příslušného německého orgánu s videokonferencí za účasti nebo bez účasti tohoto příslušného orgánu.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 9 Předkládající soud uvádí, že podle unijního práva týkajícího se trestních věcí, jež mají přeshraniční rozměr, je videokonference stanovena pouze za účelem provedení výslechu svědků, znalců, podezřelých nebo obviněných osob (viz článek 24 směrnice 2014/41 a článek 10 Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie).
- 10 Sdělení Evropské komise ze dne 2. prosince 2020 o digitalizaci soudnictví v Evropské unii však uvádí, že přístup ke spravedlnosti a usnadňování spolupráce mezi členskými státy je jedním z hlavních cílů prostoru svobody, bezpečnosti a práva v EU, který je zakotven ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Je třeba zachovat přístup ke spravedlnosti a držet krok se změnami, včetně digitální transformace, která ovlivňuje všechny aspekty našeho života. Kromě toho by členské státy měly, kdykoli je to možné, využívat videokonference. Využívání videokonferencí v soudních řízeních, pokud je povoleno zákonem, podstatně snižuje potřebu zatěžujícího a nákladného cestování a může usnadnit řízení. Použití videokonferencí by nemělo být v rozporu s právem na spravedlivý proces a právy na obhajobu, jako je právo na účast u soudu, na důvěrnou komunikaci s právníkem, právo klást otázky svědkům a zpochybňovat důkazy [viz úvod a bod 3.4 sdělení Komise COM(2020) 710 final ze dne 2. prosince 2020 o digitalizaci soudnictví v Unii]. Plánovací dokumenty politik Unie uznávají využívání videokonferencí jako jeden z prostředků pro usnadnění bezpečné komunikace mezi občany a justičními orgány [viz bod 17 Akčního plánu pro evropskou e-justici na období let 2019–2023 (Úř. věst. 2019, C 96)].
- 11 Podle judikatury Soudního dvora navíc unijní právo spočívá na základním předpokladu, že každý členský stát sdílí se všemi ostatními členskými státy řadu společných hodnot, na nichž je Unie založena, jak je uvedeno v článku 2 Smlouvy o Evropské unii. Tento předpoklad znamená a zároveň odůvodňuje existenci vzájemné důvěry členských států v uznání těchto hodnot, a tím i v dodržování unijního práva, které tyto hodnoty uplatňuje. Jak zásada vzájemné důvěry mezi členskými státy, tak zásada vzájemného uznávání, která je sama založena na zásadě vzájemné důvěry mezi členskými státy, mají v unijním právu zásadní význam, neboť umožňují vytvoření a zachování prostoru bez vnitřních hranic. Konkrétně zásada vzájemné důvěry zejména v souvislosti s prostorem svobody, bezpečnosti a práva každému z těchto států ukládá, aby až na výjimečné okolnosti vycházel z toho, že všechny ostatní členské státy dodržují unijní právo, a zejména základní práva, která uznává unijní právo [viz rozsudek ze dne 6. prosince 2018, IK (Výkon doplňujícího trestu), C-551/18 PPU, EU:C:2018:991].
- 12 S ohledem na jednotný prostor svobody, bezpečnosti a práva Unie, jakož i na skutečnost, že využití videokonferencí v trestních věcech s přeshraničním rozměrem umožňuje účinný výkon práva občanů Unie na volný pohyb, má předkládající soud pochybnosti o tom, zda je využití videokonferencí v unijním právu omezeno pouze na provedení výslechu svědků, znalců, podezřelých nebo obviněných osob. Předkládající soud vznáší otázku, zda se účast obviněné osoby

prostřednictvím videokonference, která je stanovena v čl. 24 odst. 1 směrnice 2014/41, vztahuje pouze na výpověď obviněné osoby nebo také na účast obviněné osoby na trestním řízení obecně (tj. na její právo být přítomen při projednávání věci, poslouchat a sledovat vývoj řízení).

- 13 Předkládající soud se navíc domnívá, že právo obviněné osoby účastnit se ústního jednání stanovené v čl. 8 odst. 1 směrnice (EU) 2016/343 zahrnuje rovněž právo obviněné osoby účinně se účastnit trestního řízení v jiném členském státě prostřednictvím videokonference z členského státu svého bydliště. Takový výklad výše uvedeného ustanovení odpovídá trendu usnadňování a urychlování soudních řízení. Kromě toho má již nyní každý členský stát možnost zasílat procesní písemnosti určené osobám na území jiného členského státu přímo poštou, nikoli prostřednictvím příslušných orgánů (viz článek 5 Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie), jakož i využívat videokonference ve fázi shromažďování důkazů (viz článek 24 směrnice 2014/41).
- 14 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva týkající se videokonferencí rovněž uvádí, že účast obviněné osoby v řízení prostřednictvím videokonference není sama o sobě v rozporu s článkem 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ale že použití takového opatření musí v každém případě sloužit legitimnímu cíli. Cíl videokonference zjednodušit a urychlit trestní řízení, aby bylo dodrženo právo na ukončení trestního řízení v přiměřené lhůtě, je rovněž uznán za legitimní (viz „KEY THEME“ (klíčové téma) „Article 6 (criminal limb) Hearings via video link“ (článek 6, trestní část, projednávání prostřednictvím videokonference), <https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/hearings-via-video-link>). Z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. prosince 2018, Murtazaliyeva v. Rusko, vyplývá, že článek 6 této Úmluvy v podstatě zaručuje právo obviněné osoby účinně se účastnit trestního řízení, což zahrnuje nejen její právo osobně se účastnit trestního řízení, ale také právo poslouchat a sledovat vývoj řízení. Obviněná osoba musí mít možnost seznámit se s vyjádřeními a důkazy druhé strany a vyjádřit se k nim (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. prosince 2018, Murtazaliyeva v. Rusko, stížnost č. 36658/05, bod 91).
- 15 V případě, že právo obviněné osoby účastnit se ústní části řízení zahrnuje rovněž právo účastnit se trestního řízení v jiném členském státě prostřednictvím videokonference z členského státu svého bydliště, předkládající soud žádá o objasnění, zda může být tato účast organizována pouze prostřednictvím příslušných orgánů tohoto jiného členského státu, nebo jiným způsobem, a zda konání videokonference bez zprostředkování příslušných orgánů členského státu není v rozporu se zachováním jednotného prostoru svobody, bezpečnosti a práva Unie, jakož i zda je účast obviněné osoby na projednávání věci prostřednictvím videokonference rovnocenná její fyzické přítomnosti na jednání.
- 16 Výklad čl. 24 odst. 1 směrnice 2014/41 a čl. 8 odst. 1 směrnice 2016/343 je nezbytný k tomu, aby předkládající soud určil, zda se osoba A může účastnit (s

intervencí příslušného orgánu nebo bez ní) ústní části řízení ve věci před lotyšským soudem prostřednictvím videokonference z Německa.

Nepřerušení původního řízení

- 17 Vzhledem k tomu, že otázky, které je třeba vyjasnit v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, se týkají pouze formy účasti obviněné osoby (osobně, nebo prostřednictvím videokonference), má předkládající soud za to, že je možné pokračovat v projednávání věci v původním řízení jako doposud (za přítomnosti osoby A), aby bylo zajištěno právo všech obviněných osob, zakotvené v čl. 47 druhém pododstavci Listiny, aby jejich věc byla projednána v přiměřené lhůtě.
- 18 V souladu s tím předkládající soud s odvoláním na věc C-176/22, BK a ZhP (Částečné přerušení původního řízení), která je projednávána Soudním dvorem, nepřerušuje hlavní řízení, ale uvádí, že je připraven jej přerušit v případě, že Soudní dvůr bude mít za to, že není možné zahájit řízení o předběžné otázce v situaci, kdy původní řízení stále probíhá.

Žádost o projednání věci ve zrychleném řízení

- 19 Předkládající soud žádá o použití zrychleného řízení podle článku 105 jednacího řádu Soudního dvora z toho důvodu, že procesní otázka, o níž má být rozhodnuto, se podstatně dotýká osoby A, která je v současné době povinna účastnit se jednání ve věci, což je pro ni s ohledem na její věk a rodinné poměry obzvláště zatěžující. Rychlá odpověď by pomohla rychleji ukončit tuto nejistou situaci a usnadnila by projednání trestního řízení v přiměřené době. Aktuálnost a význam otázky položené v rámci jednotného prostoru práva Unie potvrzuje i skutečnost, že podobná otázka byla položena i ve věci C-760/22, PF a další, která je projednávána Soudním dvorem.